

REMISSYTTRANDE

2019-10-02

Dnr 0279/19

Er referens: Dnr 24748/2019

Socialstyrelsen

Rättsavdelningen

Remissyttrande över Förslag till allmänna råd om handläggning av ärenden som gäller unga lagöverträdare, dnr 24748/2019

Brottsförebyggande rådet (Brå) har fått rubricerade förslaget *Socialstyrelsens allmänna råd om handläggning av ärenden som gäller unga lagöverträdare med tillhörande konsekvensutredning*, diarienummer 24748/2019, på remiss och lämnar följande kommentarer.

Brå ställer sig positivt till förslaget särskilt mot bakgrund av att de allmänna råden har tagit hänsyn till och beaktat ett barnperspektiv då barnkonventionen får ställning som svensk lag inom en snar framtid. Det är också positivt att råden hålls korta och är tydliga och kärnfulla.

Brås kunskap om unga lagöverträdare

Brå anser att det är positivt att kunskap från Brås rapport *Att minska isolering i häkte (2017)* används. Brå vill i detta sammanhang belysa ytterligare underlag som beskriver fenomenet brott som begås av barn. I Brås rapport *Brott begångna av barn, En utvärdering av ändringarna i lagen med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare under 15 år (2014)* framkommer att andelen anmälningar som utreds av polisen endast har ökat marginellt, från 19 procent år 2005 till 21 procent år 2012. År 2012 hade andelen inledda § 31-utredningar minskat till en fjärdedel. Minskningen beror troligtvis på att sådana utredningar, efter de lagändringar som gjorts, ska göras av socialtjänsten. Socialtjänsten tycks mer sällan än polisen anse att en polisiär utredning behövs. Vid förhör i ärenden som inleds vid särskilt grova brott eller på socialnämndens begäran medverkade socialtjänsten vid 70 procent av förhören. Ett av tio förhör skedde utan att vare sig vårdnadshavare eller socialtjänst var med vid förhöret. Socialsekreterare uppgav att de inte fått tillräcklig information om lagändringarna och konsekvenserna för deras arbete med brottsmisstänkta barn. Två tredjedelar av socialsekreterarna ansåg inte att lagändringarna lett till att det praktiska arbetet med brottsmisstänkta barn har förändrats. Vidare visade utredningen att en fjärdedel av de brottsmisstänkta barnen som ingick i analysen återkommer med ny brottsmisstanke inom ett år. Inom tre år har så många som hälften återfallit i ny brottsmisstanke. Brås analyser visade att återfallen inte har minskat sedan lagändringarna. Det finns heller ingen tidigare forskning som styrker att tidiga polisiära insatser har en återfallsförebyggande effekt på barn i riskzon för fortsatt kriminalitet.

Brå har även under 2019 publicerat kortanalysen *Straffrättsliga reaktioner på ungas brott 2001-2016*. I denna görs en översiktlig beskrivning av lagföringar mot unga lagöverträdare i åldern 15–20 år under perioden 2001–2016. Av analysen framkommer ett minskat antal lagföringar mot unga lagöverträdare under 10-talet samt att nivån år 2016 är ungefär densamma som under studieperiodens början (år 2001). I lagföringsstatistiken är pojkar

kraftigt överrepresenterade bland unga lagöverträdare. I åldersgruppen 15–17 år är antalet lagföringar cirka tre gånger större bland pojkarna än bland flickorna och i åldersgruppen 18–20 år lagförs pojkar drygt fem gånger så ofta.

Särskilt om de allmänna råden

Socialtjänstens kompetens i frågan om barn som begår brott och utsätts för brott är mycket viktig. Det behövs därför, förutom en kunskap om risk- och skyddsfaktorer, en ökad kunskap om brottslighet och dess bakomliggande orsaker samt kunskap om effektiva metoder hos personal som arbetar med målgruppen.

Det är således viktigt att personal inom socialtjänsten utöver föreslagen kompetens enligt 3 kap. 3 § andra stycket socialtjänstlagen (2001:453), SoL, även har särskild kunskap om kriminalitet som livsstil, barns brottsutsatthet, strategiska brott samt kunskap för att kunna göra riskbedömningar enligt de standardiserade bedömningsmetoder som finns. Det är också fördelaktigt om personal inom socialtjänsten har god kunskap om hur rättsväsendets myndigheter fungerar och om tillämpningen av lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare, LUL. Detta för att underlätta och möjliggöra en smidig och välfungerande samverkan.

Brå anser vidare att

- det är bra att det vid en utredning enligt 11 kap. 1 § SoL ska göras en bedömning av risken för återfall i brott och att standardiserade bedömningsmetoder används.
- det vad gäller erbjudande om medling enligt 5 kap 1 c § SoL vore lämpligt att erbjudandet och inställningen till erbjudandet dokumenteras i socialtjänstens ärendehanteringssystem, så att det sedan går att följa upp.
- vad gäller yttrande enligt 11 § LUL bör, utöver de förslag som finns angivna, de allmänna råden även innehålla en särskild strecksats som mer specifikt behandlar hur ett barns kriminalitet eller brottslighet kan komma att utvecklas. Brå anser att begreppet ogynnsam utveckling kan uppfattas som alltför brett och ospecifikt.
- en särskilt kvalificerad kontaktperson enligt 3 kap. 6 b § andra stycket SoL och 22 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU, behöver ha särskild lämplighet för att hantera kriminellt beteende och ha kunskap om kriminalitet.
- det är viktigt att uppföljning sker. Vad gäller uppföljning i enlighet med 5 kap. 1 § SoL är det viktigt att det av de allmänna råden framgår att uppföljning ska erbjudas. Detta ger möjlighet att följa upp ungdomstjänst och ungdomsvård på ett systematiskt sätt.
- råden behöver inkludera en bedömning om risk för återfall i brott.

Brås synpunkter på konsekvensutredningen

Brå saknar en del av konsekvensutredningen som beaktar och beskriver vilka konsekvenser de allmänna råden kommer att få för barns brottslighet och trygghet samt för att minska brottsligheten i samhället i stort.

Detta yttrande avges av tillförordnad generaldirektör Björn Borschos efter föredragning av utredaren Linda Lindblom. I den slutliga handläggningen har även verksjuristen Jennie Åkesson Holst deltagit.

Björn Borschos

Linda Lindblom